

بهمن ماه ۱۴۰۳

سواحل مکران ابعاد توسعه و رهیافت ها

معاونت اقتصادی

اداره کل امور اقتصادی و دارایی سیستان و بلوچستان

مقدمه

مکران، مکران یا مکوران، اشاره به یک سرزمین تاریخی ساحلی در جنوب شرقی ایران و جنوب غربی پاکستان امروزی دارد که گستره آن از رأس الکوه در غرب جاسک تا لاس بلا در جنوب غربی ایالت بلوچستان پاکستان است. به صورت دقیق تر و تاریخی مکران، ولایتی است که از شمال محدود است به سراوان و بمپور و از جنوب به بحر عمان و از مشرق به کلات و از مغرب به بشاگرد.

قسمت مهم این منطقه که در ساحل بحر عمان واقع شده است، دشت شنزاری دارای چندین رود خشک است. قریه های مهم مکران عبارتند از: گه، بنت، قصرقند، باهو کلات.

همچنین ساکنان زاهدان تا حدود ایرانشهر را بلوچ سرحدی و از ایرانشهر به بعد را مکران می گویند.

نام ایالت مکران در بعضی از منابع اروپایی از قرن ۱۶ تا ۱۸ میلادی نیز ذکر شده است. در بعضی اسناد و نقشه های تاریخی اروپایی و بعضی نوشته های عربی دریای عمان امروزی نیز «بحر مکران» نامیده شده است.

سواحل جنوب شرق ایران با توجه به راهیابی به دریای عمان و اقیانوس هند، ارتباط مناسبی با دریاهای آزاد دارند و از این جهت اهمیت راهبردی زیادی برای ج.ا.ایران دارد و با توجه به سواحل طولانی دریای عمان در جنوب شرق، امنیت این منطقه از اهمیت ویژه ای برای ج.ا.ایران برخوردار است. بندر چابهار در انتهای جنوب شرقی کشور و تنها شهر بندری ایران است که به آب های اقیانوسی متصل است. خلیج چابهار با بریدگی طبیعی استثنایی خود، بزرگترین خلیج ایران در حاشیه ی سواحل دریای عمان به شمار می رود که از ظرفیت های بالای اقتصادی و ارتباطی برخوردار است. افزون بر این، نزدیکترین آبراه به اقیانوس هند می تواند مسیر مناسبی برای اتصال به کشورهای جنوب و شرق آسیا و آسیای مرکزی و قفقاز و آب های آزاد باشد. عمده سرمایه گذاری های مرتبط با زیرساخت های بندری در کشور عمدتاً متمرکز در خلیج فارس، تنگه هرمز و بندر شهید رجایی (بزرگترین و مهم ترین بندر تجاری ایران) است.

در همین رابطه، تنها بندری که قابلیت پذیرش کشتی های اقیانوس پیما را در خارج از خلیج فارس دارد، بندر چابهار است (به ویژه با فعالیت های توسعه ای که اخیراً در آنجا صورت گرفته است).

چابهار بندری اقیانوسی است که عمق زیادی دارد و می تواند کشتی های سنگینی با تناژ ۱۰۰ هزار تن را پذیرش کند. با توجه به رویکرد صنعت کشتیرانی، مبنی بر حمل و نقل در ابعاد بزرگ، این موضوع برای بهره گیری از مزیت مقیاس بسیار مهم است. نکته مهم دیگر درباره موقعیت بندر چابهار آن است که این بندر با توجه به دالان های ترانزیتی و به طور مشخص دالانی که تبدیل به یک توافق سه جانبه بین ایران، هند و افغانستان شده، به عنوان بهترین حلقه واسط بین این سه کشور محسوب می شود. از جمله سایر مزایای این بندر می توان به اندازه بازار پیرامون آن اشاره کرد. حول چابهار کشورهای ساحلی اقیانوس هند هستند. علاوه بر شبه قاره هند، کشورهای شرق آفریقا و برخی کشورهای جزیره العرب و به ویژه عمان (که بعضی از بنادر این کشور تبدیل به یک هاب حمل و نقل دریایی نیز شده است) هم در محدوده بازار بندر چابهار قرار دارند.

توسعه سواحل مکران از دیدگاه مقام معظم رهبری

از ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی، منطقه مکران مورد توجه مقام معظم رهبری در سخنرانی ها، سیاست های کلی برنامه های توسعه و ابلاغیه اقتصاد مقاومتی بوده است و ایشان در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی، یکی از مولفه های اساسی آن را مباحث مربوط به ظرفیت های عظیم جغرافیایی و توجه به مناطق ساحلی و بندرگاهی و موقعیت های ترانزیتی می دانند که می توان اقتصاد محلی و ملی را متحول کند؛ اما در حوزه اجرایی از سوی مسئولین دولتی مغفول واقع شده است. در ادامه به بخشی از سخنان ایشان اشاره می کنیم:

۱	در چند سال گذشته بحث توسعه سواحل مکران مطرح شد و دولت ها هم از آن استقبال کردند اما پیشرفت جدی در این موضوع نیازمند فرهنگ سازی است. ^۱	مکران نیازمند فرهنگ سازی
۲	این ساحل عظیم و طولانی بسیار حساس که ما در دریای عمان داریم در واقع یک گنج است و باید این را اعتراف کنیم که این را کشف نکرده بودیم. دریای عمان، ساحل دریای عمان و حضور در دریای عمان یک گنج است؛ یک ذخیره است. ما همه حواسمان را بردیم متوجه خلیج فارس کردیم که البته خلیج فارس هم خیلی حساس است، شکی نداریم اما توجه نکردیم به این ثروت عظیمی که ما در دریای عمان داریم. دریای عمان عقبه اساسی و تعیین کننده سرنوشت خلیج فارس است. ^۲	دریای عمان تعیین کننده سرنوشت خلیج فارس
۳	مسئله آبادسازی سواحل مکران نیز جزء کارهای اساسی است که باید با همکاری دولت، برنامه های مورد نظر در این منطقه با سرعت بیشتری دنبال شود. ^۳	آبادسازی سواحل مکران
۴	ما در سال های گذشته از سواحل طولانی دریای عمان بهره ی لازم و کافی را نبرده ایم. ذهن مان همه اش متوجه خلیج فارس بوده، اهمیت دریای عمان از نظر ما مغفول غنه مانده است. این نگاه جدید که نگاه به دریای عمان است به وسیله ارتش جمهوری اسلامی، می تواند کارهای بزرگی را انجام دهد؛ این برای منطقه جنوب شرقی کشور یک موهبت الهی است. بنابراین دولت و دستگاه های مختلف چه وزارت دفاع، چه وزارتخانه های دیگر که مرتبط با این کارند، همه باید به پیشرفت این کار کمک کنند. ^۴	مکران یک موهبت الهی

۱. دیدار فرماندهان نیروی دریایی ارتش با فرمانده کل قوا ۱۴۰۰/۹/۷

۲. دیدار با فرماندهان و کارکنان نداجا به مناسبت سالروز نیروی دریایی ۱۳۸۷/۹/۶

۳. دیدار فرماندهان نیروی دریایی ارتش با فرمانده کل قوا ۱۳۹۳/۹/۹

۴. مراسم الحاق ناوشکن جماران به ناوگان جنوب نداجا ۱۳۸۸/۱۱/۳۰

۵	دریای عمان و این منطقه دریایی، بسیار حائز اهمیت است. همانطوری که در دوره جنگ تحمیلی، در یک برهه توانستیم از این فرصت استثنایی استفاده کنیم. اگر این فرصت نبود، گلوی ما فشرده می شد و چابهار توانست ما را از آن حالت دست بسته بودن و اسارت آن زمان بیرون بیاورد. اکنون هم با توجه به مسائل سیاسی که در خلیج فارس می گذرد، حضور در کرانه دریای عمان برای ما یک فرصت فوق العاده است. در اینجا همه برنامه ریزی ها را باید با توجه به این حقیقت مسلم انجام دهید بنابراین این منطقه دریایی بایستی مثل سایر نیروهای ارتش و سپاه که در اینجا هستند خودش را آماده نگهدارد این نقطه از کشور را باید خیلی جدی بگیرد. ^۵	مکران و نقش آن در جنگ تحمیلی
۶	منطقه سواحل دریای عمان منطقه بکری است، عمق این سواحل منطقه وسیع بلوچستان و بخشی از آن منطقه غربی تر آن یعنی هرمزگان، مناطق بسیار مهمی است، بسیار حائز اهمیت است. ^۶	منطقه بکر مکران
۷	توسعه اقتصاد دریایی جنوب کشور در محور چابهار - خرمشهر با تاکید بر سواحل مکران (بند ۲۱ سیاستهای کلی برنامه ششم توسعه، ابلاغی مقام معظم رهبری). ^۷	توسعه اقتصاد دریامحور با تاکید بر سواحل مکران
۸	این منطقه با حضور نیروهای مسلح کارهای بزرگی دارد؛ چه منطقه دریای عمان و چه منطقه سواحل خلیج فارس، دستگاه های دولتی و مسولان کشور موظفند همکاری های لازم را با نیروهای مسلح انجام دهند تا این کارها به بهترین وجه انجام بگیرد. ^۸	اقدامات بزرگ در انتظار مکران
۹	اگر دولت و سایر مسئولان با نگاه راهبردی به مناطق دریایی، به کمک بیایند، این منطقه ی عظیم و مهم مکران می تواند توانایی های زیادی را برای جمهوری اسلامی به وجود آورد. ^۹	نگاه راهبردی به مناطق دریایی
۱۰	امنیت، زیرساخت همه ی پیشرفتهای یک ملت است. اگر امنیت نباشد، نه اقتصاد هست، نه فرهنگ هست، نه سعادت شخصی و نه سعادت عمومی مردم اجتماع هست. امنیت دریا برای کشورهایی که سواحل دریایی دارند از جهاتی مهم تر است؛ چون دریا یک وسیله ی ارتباطی عمومی بین المللی است. حضور قدرتها، حضور ملتها در دریا یک حادثه ی استثنائی محسوب نمیشود، یک امر رایج و	سواحل دریایی، امنیت و پیشرفت یک کشور

^۵ . بازدید از منطقه سوم دریایی ۱۳۸۱/۱۲/۹

^۶ . دیدار فرماندهان و کارکنان نداجا به مناسبت سالروز نیروی دریایی ۱۳۸۹/۹/۷

^۷ . بند ۲۱ سیاستهای کلی برنامه ششم توسعه، ابلاغی مقام معظم رهبری

^۸ . بازدید از ناوگان جنوب نداجا، کارخانجات بندرعباس ۱۳۹۰/۵/۱

^۹ . دیدار فرماندهان نیروی دریایی ارتش با فرمانده کل قوا ۱۳۹۱/۹/۷

	دایری است. اگر کشوری که همسایه‌ی دریا است و ساحل دریایی دارد، نتواند دریا را در مجاورت خود امنیت ببخشد، در واقع ارکان امنیت داخلی خود را نتوانسته است بسازد. ^{۱۰}	
۱۱	سواحل جنوب شرقی کشور که در اختیار نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران است، مناطق بسیار مهمی است و ظرفیت‌های بسیار خوبی برای پیشرفت است؛ به آن‌جاها اهتمام کنید و امنیت بدهید. ^{۱۱}	به مکران اهمیت بدهید

با توجه به بیانات رهبر انقلاب و تحقق سیاست دریاگرایی، منطقه مکران به عنوان محور ترانزیتی توسعه جنوب شرق مطرح می‌شود. در صورت مغفول ماندن راهبرد دریاگرایی مبتنی بر ظرفیت اقیانوسی جنوب شرق ایران، سایر بازیگران منطقه‌ای اقیانوس هند از این ظرفیت استفاده خواهند کرد. دولت می‌بایست با تدابیر ویژه، ضمن مد نظر قراردادن ساختارهای فرهنگی- مذهبی و اجتماعی مردم منطقه و به موازات گسترش تجهیزات و نیروی انسانی خود در سواحل منطقه، جهت یاری مردم محروم منطقه، اقدام‌های متنوعی را برنامه ریزی و اجرا نماید. همچنین مسوولین مربوطه می‌بایست پیرو تاکیدات مقام رهبری بر توسعه سواحل مکران نقش مهمی داشته باشند و با افزایش ظرفیت‌های گردشگری سواحل مکران و جذب گردشگر داخلی و خارجی در جهت گسترش درآمدهای غیر نفتی مبتنی بر مدل گردشگری اسلامی قدم بردارند.

عوامل تهدیدکننده منطقه سواحل مکران

هرچند که این منطقه از نظر اقتصادی، انسانی و جغرافیایی مزیت‌های فراوانی دارد اما متأسفانه مشکلاتی نیز این منطقه را تهدید می‌کند. عواملی تهدیدکننده ی این منطقه ابعاد گوناگونی مانند محیط طبیعی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی و نظامی دارند. یکی از **تهدیدات محیط طبیعی** خشکی و کم رونق بودن کشاورزی در این منطقه به دلیل کم بارش بودن است. همچنین دوری از مرکز کشور و احتمال وقوع سونامی و زلزله از دیگر عواملی هستند که محیط طبیعی این منطقه را تهدید می‌کنند. از منظر **اقتصادی** نیز بندر گوادر پاکستان یک تهدید مهم برای این منطقه است چراکه در صورت کوتاهی ایران در رونق سواحل مکران این بندر می‌تواند جایگزین سواحل مکران شود. تهدید دیگر ورود کالاهای قاچاق و مواد مخدر از طریق کشورهایی چون افغانستان و پاکستان است. **از بعد اجتماعی، فرهنگی و سیاسی** نیز تهدیداتی چون عدم وجود برنامه ریزی بلندمدت توسعه ای در منطقه و فقر فرهنگی مردم در منطقه وجود دارند. همچنین **از بعد نظامی** عواملی چون شرارت و اقدامات تروریستی و حضور قدرت‌های فرامنطقه ای چون امریکا در نزدیکی این سواحل امنیت کشور را تهدید می‌کنند.

۱۰. دیدار فرماندهان و کارکنان نیروی دریایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و خانواده‌های آنان ۱۳۹۴/۷/۱۵

۱۱. سومین مراسم تحلیف و دانش‌آموختگی دانشجویان آجا، دانشگاه علوم دریایی امام خمینی ۱۳۸۸/۷/۱۴

پیشنهادهای در این خصوص:

تبیین و القاء رویکرد توسعه محور به جای امنیت محور: برقراری امنیت در حوزه مکران از طریق ایجاد زیر ساختهای توسعه ای و همچنین جلب مشارکت افراد بومی در منطقه می تواند به افزایش وفاق و همدلی بیشتر بین مردم در نگهداری از منابع اقتصادی منطقه و همچنین همگرایی بیشتر منافع شخصی با منافع ملی منجر شود بنابراین در صورتی که رویکرد توسعه محور را در منطقه مکران در اولویت قرار دهیم در سایه پیشرفت و توسعه امنیت پایدار نیز محقق می گردد.

تشویق و ایجاد انگیزه برای سرمایه گذاری بخش خصوصی در منطقه مکران با ایجاد تضامین دولتی: پایه و اساس حضور فعالان اقتصادی داخلی در این منطقه، دسترسی آسان به اطلاعات و توزیع شایسته اطلاعات بدون ایجاد رانت اطلاعاتی است تا از ظرفیت های موجود منطقه مکران آگاه شوند. از این رو توصیه می شود تا دولت به منظور تسهیل در سرمایه گذاری ظرفیت ها و ویژگی های مثبت این منطقه و اولویت های سرمایه گذاری در این منطقه را به شکل مناسبی در اختیار عموم قرار دهد تا فعالان بخش خصوصی نیز بتوانند به منظور سرمایه گذاری در این منطقه تصمیم گیری کنند.

افزایش نقش نهادها و شرکت های بومی در بندر چابهار: بررسی پروژه هایی که هم اکنون در توسعه بندر چابهار در حال اجرا است حاکی از آن است که نه تنها این پروژه ها نقش چندانی در توسعه و بهبود اوضاع مردم این منطقه نداشته است بلکه این شرکت های است. غیر بومی هستند که نقش اصلی را در این پروژه ها ایفا می کنند و در عمل مردم منطقه چابهار به حاشیه رفته اند از این رو با توجه به شکافی که وضعیت درآمد اشتغال و استانداردهای زندگی این منطقه با متوسط کل کشور دارد به منظور ارتقاء وضعیت رفاه و ایجاد فرصت های شغلی بیشتر در این منطقه تأسیس شرکت های بومی و همچنین استخدام افراد بومی در کنار شرکت های غیر بومی نیز در سازمان ها و نهادهای مربوطه توصیه می شود این موضوع از منظر کاهش شکاف های قومی و مذهبی و مقاومت های احتمالی در اجرای طرح ها، مهم و مؤثر به نظر می رسد.

تلاش در جهت بهبود همگرایی قومی و مذهبی در منطقه سواحل مکران

مهم ترین عامل تهدید کننده در سواحل مکران

گروهک موسوم به «جیش العدل» که خود را مدافع حقوق مردم بلوچستان معرفی می کند، پس از آن که با واکنش منفی افکار عمومی مردم نسبت به جنایات چند ماه قبل در شهرستان های چابهار و راسک واقع در جنوب استان سیستان و بلوچستان مواجه شد، برای توجیه جنایات خود در بیانیه ای «جلوگیری از توسعه سواحل مکران» را علت اقدام خود اعلام کرد.

به نظر می رسد که، این بار پروژه ای واگذار شده به جیش العدل، ناامن سازی چابهار با هدف خدشه دار ساختن امنیت ایران و جلوگیری از سهم گرفتن ایران در کریدور شمال - جنوب است. توسعه سواحل مکران بارها در صحبت های رهبر معظم انقلاب به عنوان نقطه ای اتصال کریدور شمال - جنوب مورد تأکید قرار گرفته و این بدان معناست که اهمیت استراتژیک بالایی برای کشور دارد. از این رو طبق اولویت های «برنامه هفتم توسعه» و «اقتصاد دریا محور»، باید سالی یک درصد به سهم اقتصاد دریا از اقتصاد ملی اضافه شود. بر اساس برنامه ی هفتم توسعه، نیاز است تا ۸ و نیم درصد جمعیت کشور به سواحل مکران منتقل شوند تا از این طریق بارگذاری جمعیت در فلات مرکزی کاهش یابد. حوضه ی آبریز فلات مرکزی ۶۰ درصد

جمعیت کشور را در خود جای داده و این در حالی است که فلات مرکزی فقط از ۱۰ درصد آب تجدیدپذیر کشور بهره‌مند است. لذا ظرفیت بارگذاری این حجم از جمعیت را ندارد. از همین‌رو، ضروری است تا بخشی از جمعیت بر اساس همین اصل و پژوهش‌های انجام‌شده برای جلوگیری از وقوع بحران به سواحل مکران منتقل شوند. این طرح توسعه‌ای، حالا موجب شده تا بسیاری از بدخواهان از آن به عنوان پاشنه آشیل و ضربه به کشور سوءاستفاده کنند. در حال حاضر بسیاری از معاندان و مخالفان چنین القا می‌کنند که طرح توسعه‌ی سواحل مکران از سرمایه اجتماعی در منطقه برخوردار نیست و مردم آن را همراهی نمی‌کنند و با هدف فشار بر اقلیت‌های مذهبی طراحی شده است! در این بین حتی برخی از علمای صاحب‌نام اهل سنت نیز دلیل مخالفت خود را با توسعه سواحل مکران، لزوم حفظ بافت قومیتی در منطقه عنوان کرده و از هجوم جمعیت چند میلیونی به سواحل مکران ابراز نگرانی می‌کنند.

نقش موثر مکران در کریدور شمال- جنوب

بر اساس نظر کارشناسان، مکران نه در کریدور شرق به غرب؛ بلکه در کریدور شمال به جنوب تعریف می‌شود. شمال به جنوب سه مسیر دارد؛ یک مسیر از بنادر شمالی، یعنی بنادر آستارا، انزلی، نوشهر، فریدون کنار و امیرآباد به سمت بندرعباس است که مسیر ریلی دارد. پس بنادر شمالی به بندرعباس متصل است. این وضعیت برای روسیه خوب است و مزیت دارد. مسیر دیگر مسیر قفقاز است که از سال‌های قبل، پروژه بزرگ راهی آن تعریف شده و مسیر میاندوآب به کرمانشاه هم متصل شده تا ترکیه بتواند از آن جا به بندر امام کالا بیاورد. مسیر سوم بندر چابهار به سمت سرخس است که می‌شود محور شرقی کریدور شمال به جنوب. در این مسیر مکران اهمیت پیدا می‌کند.

تمام کشورهای حوزه اقیانوس هند، آسیای میانه و شرق روسیه، می‌توانند از مکران منتفع شوند؛ به عنوان مثال، هند حجم زیادی از زغال سنگ خود را از معادن روسیه تامین می‌کند. همچنین کشورهای حوزه آسیای میانه به اروپا کالاهای خام صادر و مواد مصرفی وارد می‌کنند؛ به نحوی که بیشتر این کالاها از طریق بنادر شمالی و جنوبی صادر می‌شوند.

کاری که ایران می‌تواند انجام بدهد این است که کریدور سرخس- چابهار را فعال کند تا چین و هند از طریق بندر چابهار به آسیای میانه، روسیه و اروپا متصل شود و ارزش افزوده این مسیر کریدوری از طریق سواحل مکران شامل حال ایران می‌شود. البته باید زیرساخت‌ها توسعه داده شود. در سواحل مکران، دو بندر جاسک و چابهار وجود دارد که چابهار خود دو بندر اصلی دارد؛ یکی شهید کلانتری و دیگری شهید بهشتی که مهم‌ترین آن در منطقه شرق تنگه هرمز، یعنی بندر شهید بهشتی است. کشورهای حاشیه خلیج فارس نیز قطعا می‌توانند مثرثمر باشند؛ امارات شرکتی دارد به نام

دی.پی.ورلد که در حوزه ترانزیت کالا فعال است. آنان سرمایه‌گذاری عظیمی در حوزه آسیای میانه می‌کنند و هیچ کشوری جز ایران نمی‌تواند این مزیت را داشته باشد که بتواند کالاها را انتقال بدهد. این امر بستگی دارد که کشورهای حوزه خلیج فارس بخواهند از کدام بندر جنوب ایران استفاده کنند؛ بندرعباس، بندر شهید رجایی یا بندر بوشهر یا بندر گناوه. هر کدام از این بندرها در حوزه خلیج فارس مهم هستند. ایران می‌تواند این‌ها را به سمت بندر شهید بهشتی جذب کند تا سرمایه‌گذاری کنند.

طی یک دهه اخیر رویدادهای ژئوپلیتیکی در اقیانوس هند، از جمله ظهور پر قدرت تر چین، رقابت چین و هند و درگیری هند و پاکستان باعث شده اقیانوس هند و بخش غربی آن بیش از پیش در تجارت جهان مهم شود. در کنار این ها، اتفاقاتی که در خلیج فارس به عنوان نقطه ای محدود و آسیب پذیر در خلال جنگ و صلح روی داده و همچنین تحولات مهم در حوزه هزینه تمام شده و ترانزیت، موجب شده ترتیبات اقتصادی منطقه به سمت سواحل و بنادر اقیانوسی دریای عمان در حال حرکت باشد؛ به عبارت دیگر منطقه مکران می تواند شاهد یک توسعه اقتصادی دریامحور باشد که این می تواند به نفع تمام کشورهای منطقه مکران از جمله ایران تمام شود. چابهار از معدود بنادر کشور است که طی دو سال اخیر و در اوج تحریم ها توانست روند مثبت بسیار خوبی را به لحاظ توسعه زیرساختی تجربه کند. چابهار در حال حاضر از لحاظ زیرساخت بندری مازاد ظرفیت دارد که به خوبی می تواند روند رو به رشد تقاضا برای مبادله کالا بین سه کشور اصلی مشارکت کننده در چابهار (یعنی ایران، هند و افغانستان) و سایر فعالیت های ترانزیتی را پوشش دهد.

سند توسعه منطقه ساحلی مکران در افق ۱۴۱۵

به استناد بند الف ماده ۳۲ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور، شورای عالی آمایش سرزمین، سند توسعه منطقه ساحلی مکران در افق ۱۴۱۵، که مبتنی بر مطالعات طرح ویژه توسعه و عمران منطقه ساحلی مکران مصوب دی ماه ۱۳۹۷ شورای عالی شهرسازی و معماری ایران است را تصویب نموده است و این سند در تاریخ ۲۰/۰۲/۱۳۹۹ از سوی سازمان برنامه و بودجه به نهادهای ذیربط منعکس شده است.

بر اساس این سند منطقه ساحلی مکران مشتمل بر پنج شهرستان چابهار، جاسک، سیریک، کنارک و میناب در دواستان سیستان و بلوچستان و هرمزگان است و دارای قطب توسعه جاسک به عنوان بندر و پایگاه نیروی دریایی، هاب گاز، نفت و انرژی و منطقه آزاد تجاری صنعتی چابهار به عنوان بندر آزاد واسکله‌های با ظرفیت ایجاد مناطق صنعتی و حمل و نقل بین‌المللی است. در این سند تصریح شده است که منطقه مکران ظرفیت ایجاد انواع صنایع پتروشیمی، فولاد و صنایع بزرگ را دارد و می‌تواند زمینه گسترده تولید و صادرات مجدد را فراهم سازد و توسعه برونزا که محتاج تجهیز منابع و سرمایه‌گذاری ملی و بین‌المللی است، عامل مهمی در توسعه منطقه مکران به شمار می‌آید و توسعه درونزا و برونزا به عنوان مکمل یکدیگر می‌تواند توسعه متوازن و پایدار منطقه را رقم بزند.

در این سند همچنین توسعه منطقه ساحلی مکران توسعه‌ای شبه برونزا است که تلفیقی از توسعه درونزا و برونزا و با پیشرانی توسعه منطقه‌ای برونزا است که به همراه توسعه درونزای منطق با ظرفیت‌ها و مزیت‌های منطقه مکران و اجتماعات محلی و از محل سرریز آن به انجام می‌رسد. در سند توسعه مذکور همچنین اهداف توسعه فضایی منطقه ساحلی مکران و نیز راهبردهای توسعه این منطقه به صورت دقیق تبیین و ترسیم شده است.

دستگاه‌های اجرایی مکلف هستند که بر اساس سند توسعه منطقه ساحلی مکران، برنامه‌های جامع و اجرایی دستگاه مربوط را تهیه و پس از هماهنگی با سازمان برنامه و بودجه کشور، از محل اعتبارات بودجه‌های سنواتی نسبت به انجام مطالعات و اجرای پروژه‌های مصوب با اولویت مشارکت عمومی - خصوصی اقدام نمایند.

فعالیت‌های قابل استقرار و پروژه‌های پیشرو در توسعه فضایی منطقه مکران

طبق ماده ۶ سند توسعه منطقه ساحلی مکران در افق ۱۴۱۵، فعالیت‌های ۱۲ گانه قابل استقرار و پروژه‌های پیشرو در توسعه فضایی منطقه ساحلی مکران به شرح زیر هستند:

- صنایع آب‌بر و انرژی‌بر (تولید مواد و فرآورده‌های نفتی و شیمیایی به اضافه "تولید فولاد پایه")
- صنایع تولید-ساخت نیروبر (اشتغال بومی وابسته به دریا و سرزمین و بدون قید مکان) شیلات و ماهیگیری
- فعالیت‌های تامین امنیت سرزمین و دفاعی (اداره امور عمومی و دفاع)
- بازرگانی و خدمات پشتیبان آن (واسطه‌گری‌های مالی و بیمه، بانکداری، حسابرسی و مشاوره)
- حمل‌ونقل و انبارداری و خدمات پشتیبان (لجستیک بندرگاهی - خدمات پشتیبان بازرگانی و واسطه‌گری مالی)
- صنایع فرآوری، نگهداری و تبدیلی کشاورزی و شیلات
- عمده‌فروشی و خرده‌فروشی (کسب و کار، خرید و تجارت) و بازرگانی
- گردشگری طبیعی با محوریت دریا (اکوتوریسم)
- گردشگری رویدادهای تخصصی بین‌المللی
- استخراج معادن و ساخت محصولات کانی فلزی و غیرفلزی
- کشاورزی، باغداری (خرما و محصولات گرمسیری) و شیلات
- تولید انرژی‌های تجدیدپذیر، تامین آب پایدار و تصفیه فاضلاب

قابلیت‌ها/فرصت‌های توسعه/توسعه فضایی

- ظرفیت کشت گلخانه‌ای در مقایسه با سایر نواحی جنوب کشور با توجه مصرف کمتر انرژی (شرایط گلخانه طبیعی)؛
- ظرفیت توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی با توجه به تنوع محصولات و دسترسی به بندر و بازارهای پیرامون؛
- ظرفیت زیست‌پذیری شهر- بندر چابهار و منطقه مکران نسبت به سایر نواحی ساحلی کشور و امکان توسعه شهر و شهرکهای جدید؛
- ضرورت بازتعریف محدوده منطقه آزاد و ظرفیت توسعه منفصل منطقه آزاد متناسب با ظرفیت‌های ممتاز قلمروهای ساحلی؛
- ظرفیت توسعه بندر در کریدور ساحلی به سمت بریس؛

- ظرفیت تأمین آب از منابع آب متعارف برای مصارف صنعت و شرب از سد زیردان (این موضوع با توجه به معیار تنوع در منابع تولید و تأمین آب دارای مصوبه پدافند نیز هست)
- ظرفیت اشتغالزایی بخش شیلات و آبرزی پروری با وجود ۷۵۰۰۰ اشتغال مستقیم و غیرمستقیم و تنوع تولید و امکان توسعه خوشه ای؛
- راهبردی بودن تأمین منابع آب نامتعارف از آب دریا در مقیاس شرق کشور (صنعت آب شیرین کن)؛
- وجود شرایط اقلیمی منحصربه فرد نسبت به سایر مناطق کشور (هندوستان کوچک ایران) و ظرفیت توسعه و تولید میوه های گرمسیری و گیاهان دارویی و گردشگری کشاورزی؛
- وجود زمینه الزام به منظور کشاورزی تلفیقی، ارگانیک، کشت خارج از فصل و اتصال حلقه زراعت و دامداری (تولید علوفه)
- ظرفیت توسعه خوشه شیلات، صنعت تن ماهی و توسعه زیستگاه های مصنوعی پرورش آبزیان (مقیاس ۸۰۰ هزارتن محصولات شیلاتی در کل عرصه مکران) در سطح هر سه شهرستان ساحلی با تاکید بر وجود زمینه الزام برای سرمایه گذاری خارجی و بخش خصوصی؛
- وجود اسکله های متعدد، خورها، تالاب ها و امکان استفاده چندمنظوره از بنادر و زیرساخت های موجود؛
- ظرفیت توسعه خوشه های دامداری از جمله شتر و دام سنگین؛
- برنامه تأمین آب شرب از سد زیردان (۱۱،۵ میلیون مترمکعب)
- ظرفیت محسوس در شکل گیری ساختار یکپارچه و مکمل کارکردی قلمروهای واقع در مجاور محور شرق، کشورهای حوزه آسیای میانه و اروپای شرقی، با کشورهای حوزه آسیای جنوبی و اقیانوس هند با محوریت شهر-بندر اقیانوسی چابهار (تخصص گرایی بندر و پس کرانه)
- ظرفیت شکل گیری منطقه خالق و اکوسیستم نوآوری منطقه ای در شهر-منطقه چابهار در مقیاس جهانی
- ظرفیت محسوس شکل گیری هر دو نظام شبکه ای و سلسله مراتبی در سیستم شهر- منطقه چابهار- تیس-کنارک و پیرامون
- ظرفیت شکل گیری گردشگری تخصصی و همکارانه در کل نوار ساحلی (درون منطقه ای) و با استان های ساحلی جنوب (بین منطقه ای)
- ظرفیت تخصص گرایی و به دنبال آن مکمل گرایی در سازمان فضایی بنادر جنوب کشور و مثلث راهبردی چابهار، سلاله عمان و گوادر پاکستان
- وجود اراضی وسیع خالی ساحلی با ویژگی های محیط طبیعی آبی و خشکی متفاوت
- ظرفیت توسعه مزارع بادی، خورشیدی و امواج در منطقه

مسائل و تنگناها و عدم تعادل های ساختاری

- تعارض توسعه شهر چابهار و توسعه بندر و گردشگری؛
- مسئله ارتباط بندر چابهار به خط ریلی از شهر چابهار (قطعه ۱-۱۲ کیلومتر) و احتمال جابجایی آن؛
- کمبود زمین، بورس بازی در آن و رشد عمومی قیمت
- کمبود آب شرب در حوزه شهری به میزان ۵۰٪ و وابستگی شهر چابهار به کارخانه آب شیرین کن منطقه آزاد (وابستگی به یک منبع) و فرسودگی شبکه توزیع (میزان اتلاف ۳۰٪)؛
- فقدان آب بهداشتی در مناطق روستایی؛
- ناپایداری اقتصاد تولید و آسیب پذیری بخش کشاورزی از حوادث و بلایای طبیعی و ضرورت ساماندهی رودخانه کاجو و به دنبال آن
- ناپایداری اشتغال روستایی؛
- رتبه ۱ فرسایش خاک و خندقی در منطقه اورکی و پلان (رتبه ۱ در مقیاس جهانی -۱۰۰ تن در هکتار) و ضرورت انجام مطالعات جامع
- جامع کنترل سیلاب از سد زيردان تا مرز دریای عمان؛
- روند رو به رشد پدیده بیابانزایی اراضی ساحلی و هجوم شن های روان به مناطق مسکونی در منطقه و شنام ها، تیس کوپان- گورانکش ها؛
- فقدان الگوی مشخص در توزیع اعتبارات و ضرورت تدوین استراتژی تخصیص در برنامه هفتم؛
- فقدان مدیریت یکپارچه و تسلط الگوی بخشی در منطقه شهری چابهار؛
- محدودیت منابع آب و وجود عدم تعادل بین مصارف (تشدید شرایط رقابتی) و منابع و روند رو به رشد عامل تقاضا؛
- عدم توازن و تناسب بین تخصص مورد نیاز و تحول نظام آموزش فنی و حرفه ای و آموزش عالی؛
- نفوذ ناپذیری خاک در کل منطقه مکران؛
- تشدید روند تغییر کاربری اراضی و کاهش تنوع زیستی؛
- افزایش سطح آلاینده گی هوا در شهر چابهار به دلیل رشد تردد وسایط نقلیه سنگین و موتورسیکلت ها؛
- قدرت چانه زنی ضعیف مدیران و نمایندگان بومی در عرصه سیاسی و فضای ملی؛

- محدودیت توسعه فضایی فعالیت‌های بزرگ‌مقیاس و زمین‌بر (توسعه شهری، توسعه بندر و نواحی خاص اقتصادی، حمل‌ونقل و لجستیک، گردشگری)
- محدودیت شبکه شهری و پیوند ضعیف شبکه شهری شمال، مرکز و جنوب با توجه به موقعیت بندری شهرستان چابهار
- تعارض بین ۱- توسعه سکونتگاه‌های روستایی در خوشه پلان با توسعه کشاورزی، ۲- توسعه صنایع زمین‌بر و دارای زمینه آلاینده‌گی و دریا پایه با توسعه گردشگری به‌ویژه در نوار ساحلی پیرامون سکونت‌گاه‌های اصلی و ۳- شرایط محیطی و فرآیندهای اکوسیستمی با فعالیت‌های انسان ساخت موجود و برنامه‌ای
- محدودیت منابع خاک و وجود مخاطرات متعدد خشکسالی، فرسایش آبی، بادی و خندقی و خطر سیلاب
- آلودگی دریا و خلیج چابهار ناشی از فعالیت‌های بندری، گردشگری و فاضلاب شهری

عدم تعادل‌های ساختاری استراتژیک حوزه منابع طبیعی محیط‌زیست

- افت کمی و کیفی سرانه آب در دسترس و بالاتر بودن نسبت تقاضا به تولید و عرضه
- محدودیت منابع آب و وجود عدم تعادل بین مصارف تشدید شرایط رقابتی (و منابع و روند رو به رشد عامل تقاضا
- کاهش فزاینده سطح تاب‌آوری محیطی و اقتصادی شهرستان در زمینه مخاطرات محیطی؛
- فرسایش شدید خاک و خندقی در منطقه اورکی و پالن و کاهش تنوع زیستی؛
- آلودگی منابع آب و خاک به‌ویژه در خلیج چابهار و نوار ساحلی

عدم تعادل‌های ساختاری استراتژیک حوزه جمعیت و نظام سکونت‌گاهی

- حاشیه‌نشینی فراگیر و مستمر و قطبی شدن فضای توسعه در کانون چابهار
- افزایش مهاجرت از روستا به شهر و کاهش تراکم جمعیتی در شرق و میانه شهرستان
- توزیع نامتعادل زیرساخت‌ها و خدمات آموزش و بهداشت در مناطق روستایی
- عدم تعادل بین تخصیص زمین در منطقه شهری متناسب با صرفه‌های اقتصادی فعالیت‌ها
- ضعف در شاخص‌های فرهنگی توسعه و سرمایه اجتماعی شامل سطح مهارت، توانمندی، سواد، فرهنگ یادگیری و سرمایه اجتماعی بین گروهی و برون‌گروهی در قلمروهای وسیعی از جامعه
- افزایش فقر و رشد آسیب‌های اجتماعی

عدم تعادل‌های ساختاری استراتژیک حوزه اقتصادی

- تراز تجاری منفی استان در هر سه رده نهاده‌ها، کالاهای سرمایه‌ای و نهایی-عدم تعادل در صادرات و واردات کالا و خدمات و اختصاص عمده ظرفیت‌های تولید به تقاضای ملی علی‌رغم موقعیت مرزی
- استمرار چالش بیکاری در عین تولید اشتغال (عدم تعادل بین عرضه و تقاضای نیروی کار)
- تأثیرپذیری کارکردهای اصلی اقتصاد روستا از مخاطرات محیطی
- ضعف در پیوندهای بین بخشی فعالیت‌های مختلف اقتصادی و نزول موقعیت راهبردی خدمات پشتیبان تولید
- عدم تناسب نیروی متخصص تربیت‌شده (دانشگاه و مراکز فنی) با تقاضای بازار
- عدم تعادل در توزیع درآمدها و گسترش فقر (مناطق شهری و روستایی)
- ضعف در سطح کارایی، عملکرد و ستانده فعالیت‌های مزیتی و غالب
- خروج فزاینده سرمایه و درآمدها و سطح پایین تشکیل سرمایه
- تداوم در بالقوه ماندن ظرفیت انرژی‌های نو (بادی، امواج، خورشیدی)

مزیت‌های مکانی در ارتباط با توسعه گردشگری در منطقه بنا به جذابیت‌های موجود طبیعی و فرهنگی

- چابهار با داشتن آب‌وهوای معتدل یکی از مناطق ویژه اقلیمی کشور است زیرا در فصل گرم سال از همه سواحل خنک‌تر و در زمستان از دیگر مناطق ساحلی گرم‌تر است؛
- پتانسیل منحصربه‌فرد گردشگری ورزشی شامل قایقرانی، جت اسکی، موج‌سواری (در سواحلی که امواج آن به ده متر هم می‌رسد)، غواصی، والیبال و فوتبال ساحلی، دو، تنیس ساحلی و هندبال ساحلی
- وجود جاذبه‌های طبیعی و تاریخی شامل مانند تالاب لیپار، ساحل صخره‌ای و ساحل ماسه‌ای، درخت انجیر معابد، کوه‌های مینیاتوری، جنگل‌های حرا، منطقه آزاد تجاری-صنعتی چابهار، بافت تاریخی روستای تیس، قلعه تاریخی تیس (قلعه پرتغالی‌ها)، آرامگاه سید غلام رسول، ساختمان پست؛
- وجود منطقه نمونه گردشگری بندر گوآتر و جذابیت‌های گردشگری مربوط به منطقه حفاظت‌شده و جنگلی این منطقه و سواحل بکر دریای عمان حدفاصل بندر چابهار تا خلیج گوآتر و کوه‌های مریخی؛
- وجود آثار تاریخی و فرهنگی مربوط به روستای تیس؛
- تالاب لیپار، تالاب نوبندیان، دریای بزرگ و ساحل کوچک و در اطراف چابهار؛
- وجود آثار تاریخی و طبیعی مانند گل‌فشان‌ها از کنارک به خلیج پزم و بندر تنگ؛
- وجود ساحل مرجانی، ماسه‌ای، صخره‌ای و شنی و موج‌های چند متری در دریای عمان (سواحل مکران) محدوده آب‌های ساحلی چابهار و کنارک؛

- برخی از برنامه‌ها و اقدامات جاری در بخش گردشگری شامل احداث کمپینگ در کنار دریای بزرگ چابهار به مساحت تقریبی ۵۰۰۰ مترمربع، احداث اسکله تفریحی و گردشگری در بندر چابهار به مساحت حدود ۱۰۰۰ مترمربع، احداث مجتمع‌های تفریحی و گردشگری با امکانات پذیرایی و اقامتی در منطقه نمونه گردشگری تالاب نوبندیان، سرمایه‌گذاری در منطقه نمونه گردشگری دریای بزرگ در زمینه تفریحات ساحلی، سرمایه‌گذاری در منطقه نمونه گردشگری تالاب صورتی به دلیل داشتن قابلیت گردشگری ورزشی، سرمایه‌گذاری در منطقه نمونه گردشگری خور راشدی به علت قرار گرفتن در منطقه‌ای ساحلی با چشم‌انداز زیبا و امکان توسعه گردشگری ساحلی آبی و ورزشی، سرمایه‌گذاری در زمینه کمپینگ، تأسیسات اقامتی، پیست ورزش‌های آبی، مجتمع‌های تفریحی ساحلی، گردشگری دریا در منطقه نمونه گردشگری گواتر و...
- ظرفیت گردشگری غواصی در ۴ فصل سال و افزایش ظرفیت سرویس از ۷ نفر به ۹۰ نفر در روز و شرایط رقابتی برجسته به نسبت اروپا و امارات (هر عملیات غواصی در دنیا ۱۰۰ دلار، در اروپا ۱۵۰ یورو و در دبی ۶۰۰ درهم هزینه‌بر است)
- وجود تنوع خاصی از مرجان‌ها با تنوع زیستی بالا (به‌طوری که از ۳۳ شاخه جانوری و گیاهی که در زیستگاه‌های دریایی یافت می‌شوند ۳۰ شاخه در مناطق مرجانی زندگی می‌کنند و نقش بسزایی در برابر حفاظت از امواج و فرسایش آبی دارند) با اهمیت بالای زیست‌محیطی و اقتصادی (به‌ویژه در صنایع دارویی و بهداشتی) - هر یک مترمربع مرجان از نظر اقتصادی بالای ۴۰ هزار دلار ارزش دارد) و زیستگاه بخش منحصربه‌فردی از ماهیان و آبزیان در سواحل خلیج چابهار در محدوده دریای کوچک، روستای ساحلی گوردیم نزدیک کهیر کنارک، روستای ساحلی پسابندر و محدوده صخره‌ای جزیره شیطان؛
- تنوع جاذبه‌های طبیعی در محدوده سواحل و دریا شامل وجود سواحل صخره‌ای و مرجانی، حرکت خرچنگ‌ها و زیست گونه‌های مختلف دریایی در چابهار و کنارک؛
- پتانسیل گردشگری زراعی (اگروتوریسم) با توجه به سطح انحصار محصولات گرمسیری و نیمه گرمسیری؛

شرایط کمی و کیفی منابع در وضع موجود و ساختارهای آتی

نوع منابع	شرایط موجود	نیازهای آتی
منابع طبیعی و محیط‌زیست	مهم‌ترین عامل برهم زننده تعادل در منابع آب‌و خاک و به‌طور کلی اقتصاد منابع طبیعی و روستایی را می‌بایست در فرسایش شدید خاک، سیلاب و خشک‌سالی در کل منطقه دانست.	در این چارچوب توسعه منابع آبی به‌ویژه از منابع نامتعارف در کنار انتقال آب از سدهای واقع در مناطق بالادست یک نیاز اساسی است. همچنین ساماندهی هوتک‌های کشاورزی، طرح‌های آبخیزداری نقش مهمی در کنترل سیلاب و

پایدارسازی و کاهش هدر رفت منابع آب خواهد داشت. توسعه کشت گلخانه با توجه به برآیند شرایط اقلیمی و دسترسی به بازارهای داخلی و خارجی نیز هم در افزایش مقیاس تولید و هم کاهش هزینه‌های تولید و در نهایت اقتصاد خانوار نقش مهمی خواهد داشت منحصربه‌فرد بودن محصولات باغی این قلمرو از کشور ضرورت توجه ویژه به احیاء و توسعه باغات	نوسانات تولید در منطقه در طول یک دهه گذشته ناپایداری اقتصادی و به تبع آن اشتغال و هزینه-درآمد خانوارهای روستایی را آشکار می‌سازد. هرچند اتکاء کشاورزی این قلمرو به صید و صیادی و شیلات تا حدود به نسبت میانگین استان شرایط پایدارتری را نشان می‌دهد.	(آب، خاک و ...)
حیث سازمان فضایی توسعه اصالت توسعه بازار محصولات کشاورزی و شیلاتی در گرو کاهش هزینه حمل‌ونقل بین قلمروهای اصلی تولید و مراکز توزیع و مصرف است. همچنین در چارچوب توسعه متعادل قلمروهای مختلف و افزایش فرصت برای مناطق پیرامونی در یک نگرش اقتصادی رقابت‌پذیر تغییر الگوی زیرساخت‌های بر پایه مداخلات ذیل می‌بایست مدنظر قرار گیرد: ۱- توسعه کریدور زیرساختی-فعالیتی نوار ساحلی ۲- باز توزیع فعالیت‌ها متناسب با ویژگی‌های ماهوی‌شان در چارچوب سه کریدور منطقه‌ای ۳- ایجاد کانون‌های خدماتی لجستیک در محل گره‌های ارتباطی شرقی-غربی و شمالی-جنوبی ۴- ایجاد رینگ‌های پیرامونی-موازی و افزایش اتصالات منطقه حاشیه‌ای شهرستان به منطقه شهری- عملکردی چابهار ۵- لزوم توسعه یکپارچه حمل‌ونقل ترکیبی و چندوجهی ۶- توسعه کانون‌های روستایی ساحلی و مراکز منظومه به‌موازات توسعه شهر چابهار	در حال حاضر میزان مصرف و تولید نیرو در سطح شهرستان چابهار و مناطق هم‌جوار در توازن قرار دارد. زیرساخت گاز و راه‌آهن از جمله مهم‌ترین خلل‌های ساختاری-کارکردی توسعه فضایی شهرستان محسوب می‌گردد، گپی که به بالقوه ماندن بسیاری از ظرفیت‌های اقتصادی منطقه و کاهش رقابت‌پذیری کانون‌های بندری و خدمات حمل‌ونقل و لجستیک و بازرگانی منجر شده است. همچنین عدم تعادل بین مقیاس زیرساخت‌ها انرژی و آب با ظرفیت‌های دریا پایه و توسعه سکونت در نوار ساحلی از مهم‌ترین عدم تعادل‌های فضایی شهرستان محسوب می‌گردد. به نحوی که میزان تراکم جمعیت و فعالیت در این قلمرو نسبت به قلمرو مرکزی بسیار پایین‌تر هست. افزایش ظرفیت‌های بندری و توسعه‌ای در منطقه آزاد تجاری-صنعتی چابهار از یکسو و جمعیت شهری چابهار و مناطق پیرامون لزوم تجدیدنظر در الگوی شبکه ارتباطی را متناسب با تقاضای فعلی اجتناب‌ناپذیر ساخته است. همچنین کیفیت شبکه ارتباطی بین کانون‌های اصلی با مناطق روستایی و نوار ساحلی ضرورت ارتقاء سطح شبکه هم در بعد کمی و کیفی را آشکار می‌سازد. در حال حاضر ارتباط وسایط حمل و نقل سنگین از مناطق داخلی صورت می‌پذیرد و فاصله زمانی بین کانون‌های توسعه هم در نوار ساحلی، منطقه شهری چابهار-تیس-کنارک و ارتباط بین مجموعه روستایی پالن، نگور و سایر مناطق روستایی با شهر بندر چابهار ضعیف بوده و خدمات‌رسانی به کانون‌های واقع در این قلمروها را با مسئله مواجه ساخته است.	زیرساخت‌ها (شبکه ارتباطی و زیربنایی)

در این چارچوب لزوم توسعه شهر چابهار در دو محور نوار ساحلی تا تالاب لیپار و محور نوکآباد-تالاب لیپار به عنوان منطقه اولویت دار شهری می بایست مدنظر قرار گیرد. حفظ بافت روستایی و لزوم در نظر گرفتن منطقه سبز ویژه حدفاصل شهر و کانون های روستایی فعلی از ضروریات توسعه فضایی محسوب می گردد. براین اساس مقیاس جمعیتی شهر چابهار در افق ۱۴۲۵ حدود ۳۴۰۰۰۰ نفر تخمین زده می شود که با احتساب ایجاد شهر جدید تیس (۱۵۰۰۰۰ نفر) و توسعه شهری کنارک (۷۸۰۰۰ نفر)، جمعیت منطقه شهری- عملکردی چابهار-تیس- کنارک معادل ۵۷۰۰۰۰ نفر در افق ۱۴۲۴ محاسبه می گردد. همچنین جمعیت قلمروهای روستای شهرستان بر پایه برآیند اقدامات و ظرفیت ها در افق ۱۴۲۴ جمعیتی معادل ۱۴۰۰۰۰ نفر تا ۱۶۰۰۰۰ نفر را جذب خواهد نمود. بنابراین زیرساخت ها توسعه، خدمات اجتماعی و سایر فعالیت های تابع جمعیت در افق طرح می بایست این مقیاس جمعیتی را مدنظر قرار دهد. آموزش فنی و حرفه ای و توسعه نواحی علم و فناوری و مراکز یادگیری یکی از اصلی ترین نیازها و حلقه های مفقوده پیوند بین جامعه محلی و فعالیت های برونزا هم در وضع موجود و هم شرایط آتی تلقی می گردد.	توزیع جمعیت در شهرستان چابهار بیانگر وضعیت نخست شهری ست این موضوع زمانی اهمیت می یابد که هم در محیط پس کرانه ساحلی و هم محیط پس کرانه خشکی ظرفیت لازم برای ایجاد اشتغال و تولید وجود دارد. تفاوت تراکم جمعیتی در مرکز و مناطق پیرامونی محسوس بوده هست. اضافه می گردد که قلمروهای روستایی به دلیل اثرپذیری بالا از مخاطرات طبیعی و به ویژه سیلاب هم در عرصه اراضی زراعی و هم مسکن در سالیان مختلف متحمل هزینه های بسیاری بوده اند ضمن اینکه بیکار شده و یا حداقل در برخی از سال ها درآمد خود را ازدست داده اند. از حیث نیروی انسانی علیرغم کاهش نرخ بیکار و افزایش مشارکت اقتصادی در کل شهرستان، شرایط در قلمروهای مختلف متفاوت بوده است. به نحوی که برخی از آبادی ها دارای نرخ بیکاری بالای ۳۰ درصد هستند. نکته مهم دیگر که یکی از عدم توازن های منطقه ای در عرصه نیروی انسانی به شمار می رود عدم توازن بین سطح مهارت با اشتغال تولید شده در منطقه شهری چابهار هست.	جمعیت و نیروی انسانی
برآیند خروجی طرح های بالادستی و سنجش قابلیت های توسعه حاکی از لزوم برنامه ریزی و بسترسازی برای شکل گیری یک شهر- منطقه جهانی (مقیاس ۱ میلیون نفر شعاع	تمرکز بسیاری از مگا پروژه ها در قلمروهای ساحلی شهر و خلیج چابهار و به دنبال آن افزایش محسوس قیمت زمین و اجاره، ضمن از دست رفتن فرصت توسعه گردشگری و شهری به شکل گیری حاشیه نشینی گسترده، اسکان غیررسمی در	زمین و مسکن

عملکردی منطقه شهری چابهار، تیس-کنارک و نواحی شهری-روستایی (بلافصل) حداقل در مقیاس خدماتی کشورهای حوزه آسیای میانه، افغانستان، شرق کشور است . چنین شرایطی لزوم تجدیدنظر در نحوه تخصیص زمین، زیرساخت‌های توسعه و بسیاری از مؤلفه‌های توسعه منطقه‌ای را نسبت به وضع موجود برجسته می‌سازد. در این چارچوب ضرورت لحاظ عوامل و مؤلفه‌های مربوط به قابلیت‌هایی که در بازه‌های بلندمدت توسعه امکان حضور می‌یابند در مدل تخصیص فعلی می‌بایست دخالت داده شوند. -ایجاد و توسعه زیرساخت و افزایش تقاضای زمین برای مناطق حاشیه‌ای در چارچوب افزایش اثرات انتشار و یکپارچگی توسعه بین مرکز و پیرامون - ساخت مسکن اجتماعی در کانون‌های اصلی روستایی، مراکز منظومه و مجموعه و حوزه روستایی - توسعه الگوهای مختلف مسکن و توسعه زمین در بافته‌ای پر شهر چابهار در چارچوب جذب نیروی انسانی ماهر و نیمه ماهر از کلان‌شهرهای کشور و کشورهای حوزه آسیای میانه، جامعه بلوچستان منطقه و کشورهای حوزه اقیانوس هند - توسعه فعالیت‌های متناسب با مقیاس صرفه‌های اقتصادی‌شان	مقیاس وسیع و کاهش احتمال استقرار بنگاه‌های کوچک و متوسط تولیدی، خدمات برتر تجاری-اداری، مالی، گردشگری و ... منجر شده است. این در حالی است که اراضی وسیع بسیاری در فواصل ۵ تا ۴۰ کیلومتری از حوزه مذکور در دسترس بوده که هرگز فرآیندهای توسعه تمایل به گرایش حضور در این منطقه نداشته‌اند. ضعف زیرساخت‌های ارتباطی و فرآیندهای سیاسی تملک خارج از منطق اقتصاد فضا از علل اصلی این رخداد محسوب می‌گردد. در شهرستان چابهار در وضع موجود ۹۵۶۱ واحد مسکونی کمبود وجود داشته ضمن اینکه ۵۷۹۰ نیز به‌صورت چادر، کپر و زاغه اسکان دارند. این روند در سالیان گذشته تشدید شده است.	
توسعه یکپارچه شبکه بزرگراهی محور شرق و خطوط ریلی دوطرفه و چابک محور شرق مهم‌ترین عامل رقابت‌پذیر کردن بندر چابهار نسبت به سایر بنادر داخلی جنوب و خارجی	در حال حاضر بندر چابهار ضمن وجود نوسانات بالا با کمتر از ۴۰٪ عملکرد خود فعالیت دارد. مهم‌ترین عامل در این عدم توازن را می‌بایست در فاصله زمانی-مکانی این بندر نسبت به	زیرساخت بندر

منطقه تلقی می گردد. در چارچوب این تغییر بندر چابهار ضمن دارای بودن پس کرانه تخصصی، ظرفیت ایجاد حوزه نفوذ گسسته فرا منطقه‌ای را نیز خواهد یافت. بر این اساس راهبرد متناسب سازی روندهای تخصصی بندر با ساختار واردات و صادرات محیط پس کرانه (محور شرق، کشورهای حوزه آسیای میانه، افغانستان و حوزه اقیانوس هند) نقش بسزایی در دستیابی بندر چابهار به هدف تخصصی شدن و منطقه گرایی بندر خواهد داشت.	محیط پس کرانه و اتصالات ضعیف این بندر با مناطق داخلی کشور دانست.	
در راستای شکل گیری یک کلان شهر منطقه‌ای و در چارچوب پاسخ به توسعه متعادل خدمات برتر نسبت به خوشه‌های فعالیتی طرح یا پروژه‌های ذیل می‌بایست متناسب با نیازهای آتی مدنظر قرار گیرد: - ایجاد تقسیم کار تخصصی در ارائه خدمات برتر بین شهر، منطقه آزاد، کانون‌های پیرامونی - باز توزیع فعالیت‌های زمین بر در طول سه کریدور منطقه‌ای - توسعه کانون‌های تخصصی ویژه از جمله برنامه ریزی قلمروهای تخصصی گردشگری در حوزه گردشگری و خدمات ورزشی توسعه زمین در بافت‌های پر شهری چابهار شامل تجمیع و تخصیص مجدد زمین و انتقال حق توسعه امکان سنجی و توسعه پهنه‌های بلند مرتبه شهری در چابهار - طرح ارتقاء سیما و منظر شهری چابهار - ایجاد پارک علم و فناوری در منطقه آزاد چابهار - بازآفرینی مرکز شهری چابهار و ساماندهی حریم	یکی از اصلی ترین عدم تعادل های ساختاری توسعه در شهرستان چابهار مقیاس ارائه خدمات برتر در تمامی سطح درمانی، ورزشی، فرهنگی-هنری، گردشگری -تفریح و سرگرمی، مالی و بیمه، تجاری-خدماتی، فنی و مهندسی ... هست. همچنین از سوی دیگر فقدان سرمایه گذاری کافی در این نوع فعالیت ها و جذب سرمایه برای فعالیت های پایه صنعتی به افزایش قیمت زمین و کاهش ضریب تحقق فعالیت های مذکور در منطقه منجر شده است. این شرایط در کنار توسعه حاشیه نشینی و محدودیت های طبیعی و انسان ساخت پیرامون (بندر-منطقه آزاد، شرایط توپوگرافی و...) عملاً ایجاد این خدمات را در شهر چابهار با چالش و تعارضات بسیاری مواجه ساخته است.	خدمات برتر و توسعه شهری

- توسعه فازهای بعدی بندر در خارج از منطقه شهری		
با توجه به تنوع و تعدد و ظرفیت هم پیوندی فعالیت‌های تولیدی و خدماتی در شهرستان چابهار لزوم تغییر ساختار نهادهای موجود و ایجاد نهادهای جدید در جهت اطمینان و هم‌افزایی بین قابلیت‌های توسعه و ایجاد هماهنگی بین بخش‌های مختلف توسعه و پرکردن خال بین راهبرد و عملکرد به‌عنوان یک راهبرد موضوعی ویژه در این طرح می‌بایست قلمداد گردد. در این راستا برخی از نهادهای مذکور و شرح وظیفه آن تشریح می‌گردد: ۱- ارتقاء نقش ستاد توسعه سواحل مکران (در چابهار) ۲- ایجاد نهاد ارزیابی و توسعه بازار با محوریت فرمانداری چابهار در مراحل اول توسعه و واگذاری آن به بخش خصوص ۳- ایجاد هلدینگ‌های تخصصی شراکتی در بخش گردشگری، شیلات و حمل‌ونقل یکپارچه ایجاد مراکز یادگیری (LC) در مراکز منظومه و مجموعه روستایی	مقایسه تطبیقی ظرفیت‌های توسعه خوشه‌ای در وضع موجود و شرایط مطلوب بیانگر ضعف نهادی و نیز خلأ ساختاری برخی از اجزاء خوشه هست. انتظام بخشی به روند توسعه ظرفیت‌های توسعه خوشه‌ای به‌ویژه در حوزه خوشه‌های مرتبط با بخش کشاورزی و شیلات و خوشه گردشگری با توجه به تنوع و پراکندگی اجزاء به نحوه درگیر کردن عاملان توسعه در یک وضعیت سودآور از حیث اقتصادی است. در این راستا سه جز به‌عنوان اصلی‌ترین عوامل محرک توسعه در مقیاس وضع موجود لازم است عملیاتی گردد. ۱- توسعه فضایی بین نواحی تولید و مصرف، پیوند شهری-روستایی ۲- ایجاد سازمان همکاری‌های بین منطقه‌ای در حوزه تولید، توزیع و ارتقاء محصول با ایجاد کشت و صنعت‌های منطقه‌ای مشترک بین شهرستان‌های دارای اقلیم و تولید محصولات مشترک، ایجاد نواحی خاص تخصصی شیلاتی و توسعه خوشه گردشگری با محوریت منطقه آزاد در لکه های دارای ظرفیت به‌صورت منفصل (حرکت به سمت توسعه مناطق آزاد گردشگری) ۳- تثبیت، تجمیع و تملک زمین با توجه به افزایش روزافزون تقاضا در سایر فعالیت‌های صنعتی و خدماتی زمین‌بر	توسعه نهادی
شرایط آتی متناسب با نوع و مقیاس عملکردهای سرزمینی لزوم ایجاد تنوعی از انواع سرمایه‌گذاری‌های محلی، منطقه‌ای، ملی و فراملی را اجتناب‌ناپذیر می‌سازد: ۱- لزوم انباشت سرمایه محلی به‌منظور ارتقاء میزان منافع محلی از اقدامات توسعه‌ای و سهامدار کردن مردم محلی	عمده سرمایه گذاری‌های صورت گرفته در شهرستان چابهار با تمرکز بر کانون چابهار و منطقه آزاد تجاری در درجه اول به بودجه ملی و استانی و بعد از آن صندوق توسعه ملی وابسته بوده است. سرمایه‌گذاری محلی و خارجی و بخش خصوصی کمترین سهم را به خود اختصاص داده است. در این راستا می‌توان گفت که از حیث مراحل توسعه سرمایه‌گذاری، منطقه شهری عملکردی چابهار همچنان با رسیدن به مرحله‌ای که بازار و بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در این منطقه گرایش	سرمایه

۲- جذب سرمایه‌گذاری خارجی با اولویت کشورهای واقع بر دو طرف کریدور شرق به‌منظور ثبات بازار، انطباق استانداردهای تولید و مصرف و جذب فناوری. ۳- تخصیص مجدد درآمد به توسعه محلی- منطقه‌ای جهت افزایش سطح رقابت‌پذیری ۵- ارتقاء و تشویق شراکت‌های اقتصادی و افزایش صرفه‌های اقتصادی ناشی از تجمع و مقیاس	داشته باشند فاصله دارد. این در حالی است که عمده سرمایه‌گذاری‌های صورت گرفته نیز در چارچوب مگا پروژه‌ها شامل زیرساخت نیرو، بندر، صنایع فولاد و پتروشیمی و ... صورت پذیرفته است و درآمدهای حاصله نیز به مرکز گسیل می‌شود.
--	--

متناسب با اهداف و راهبردهای توسعه فضایی شهرستان مهم‌ترین تحولات آتی شبکه زیرساختی که بر

الگوی فضایی شبکه‌های اصلی زیربنایی فعلی مؤثر است عبارت است از:

- الف- ایجاد کریدور زیرساختی نوار ساحلی از چابهار تا پسابندر و گوادر
- ب- مدیریت یکپارچه زیرساخت‌های فرا منطقه‌ای و توسعه نیروگاه‌های جدید متناسب با منطق فعالیت‌های سه کریدور فوق‌الذکر
- ج- ایجاد شبکه یکپارچه منطقه‌ای جمع‌آوری و بازچرخانی آب‌های سطحی و فاضلاب شهری و صنعتی
- د- توسعه بندر چابهار به‌طرف نوار ساحلی و تجدیدنظر در الگوی شبکه ریلی متناسب با ظرفیت کل نوار ساحلی

طرح‌ها و پروژه‌های اولویت‌دار منطقه عملکردی ساحلی

- ایجاد بستر لازم برای استقرار و جابجایی دفاتر مرکزی و نمایندگی هلدینگ‌های تخصصی در مقیاس کشور و آسیای میانه در چابهار
- ایجاد مراکز آموزش عالی تخصصی، آموزش‌های علمی- کاربردی و کارشناسی متناسب با صنایعی که در منطقه ایجاد می‌شود (علوم و صنایع دریایی، انرژی، کشاورزی و شیلات)
- توسعه اکوسیستم نوآوری و فناوری خوشه شیلات (پژوهش، تولید، فرآوری، خدمات نمایشگاهی، بازاریابی، پشتیبانی و نوآوری با محوریت منطقه آزاد تجاری چابهار)
- توسعه مراکز آموزش عالی با نمایندگی دانشگاه‌های معتبر داخلی و خارجی پیشرو در اقتصاد دریا در منطقه آزاد چابهار
- امکان‌سنجی و مکان‌یابی استقرار منطقه ویژه کسب و کارهای نوپا و پارک‌های صنعتی دانش‌بنیان
- ایجاد و توسعه دانشکده دریانوردی و علوم دریایی و پزشکی دریایی چابهار

- ارتقاء کلبه غواصی چابهار به مرکز تخصصی پرورش نیروی غواص ماهر صنعتی و تفریحی
- احداث دهکده و بازارچه دائمی صنایع دستی محلی (سوزن دوزی و ...) و دریایی (صدف، نی و ...) با محوریت روستای تیس
- مطالعه، امکان سنجی و توسعه زیرساخت های حمل و نقل آبی مسافر داخلی و خارجی
- احداث پارکینگ شناورهای دریایی تفریحی در خلیج چابهار
- ایجاد بازارچه محلی و سنتی ساحلی و دریایی در خلیج چابهار
- تأسیس شرکت ها و هلدینگ های مشترک چندملیتی با کشورهای هدف پیوند به منظور جذب سرمایه های خارجی و متناسب سازی ساختار
- محصول با تقاضای بازار در زمینه های مزیتی
- تأسیس سازمان همکاری های بین منطقه ای چابهار- کشورهای حوزه اقیانوس هند و آسیای میانه
- توسعه خدمات بازرگانی، مالی، بیمه و کسب و کار در منطقه آزاد در چارچوب یک پیکره تخصصی در مقیاس کشورهای هدف پیوند
- ایجاد پژوهشکده مناسبات بین المللی مکران و رصد و پایش بازار در منطقه آزاد چابهار
- توسعه خوشه های فعالیتی پشتیبان و مشترک خوشه های مزیتی شامل خدمات فنی-مهندسی دریایی و سواحل، متالوژی، مکانیک عمومی، طراحی صنعتی، IT، بیوتکنولوژی، صنایع بسته بندی، کاغذ و چاپ و ...
- ایجاد مرکز رصد بازار با محوریت بازارهای هدف منطقه و ارتقاء منطقه آزاد چابهار به منطقه آزاد مشترک فرامرزی- Cross FZ Border-
- توسعه خوشه صنایع بهداشتی، آرایشی و دارویی با محوریت منابع دریایی (پرورش کروکدیل و تمساح پوزه کوتاه، صابون خرچنگ، کرم حلزون، روغن کوسه و جلبک های دریایی، ماده کف دریا، روغن ماهی، لجن دریایی و) ...
- ایجاد هاب فعالیت های بیمه و خدمات مالی برای سرمایه گذاری های بخش خصوصی داخلی و خارجی و پوشش کامل فعالیت های مزیتی در چارچوب شکل گیری شرکت های بیمه ای تخصصی
- تأسیس بانک توسعه شرق (با مشارکت بانک اسلامی و مؤسسات مالی و اعتباری منطقه ای و بین المللی و سرمایه گذاری بخش خصوصی داخلی و خارجی و دولت)
- ارتقاء و تجهیز منطقه شهری چابهار به سطح اول خدمات برتر مناطق کلان شهری
- طرح ایجاد شهر سالم و توسعه خدمات برتر درمانی و طب دریا متناسب با نیازهای کشورهای منطقه
- تجهیز شهر چابهار به خدمات مدرن و برتر فرهنگی، پردیس های سینمایی و سینمای سیار، سالن های اجلاس، نمایشگاه ها و فرهنگسراها و استودیوهای موسیقی و فیلم

- تجهیز شهر چابهار به خدمات مدرن و برتر ورزشی، استادیوم چندمنظوره و برنامه‌ریزی زون‌های آبی با استانداردهای جهانی
- توسعه پایانه دریایی جهت تأمین نیازمندی‌های شناورها و کشتی‌های در مسیر تردد آب‌های سرزمین
- ارتقاء بندر شهید بهشتی و شهید کلانتری به منطقه ویژه اقتصادی و پردازش صادرات و واردات
- احداث و تجهیز جاده اصلی درجه یک در مسیر چابهار-بریس-پسابندر (جاده ساحلی)
- ایجاد منطقه ویژه اقتصادی و پردازش مواد معدنی
- توسعه شبکه انرژی برق در طول کریدور چابهار-پسابندر
- اجرای تأسیسات آب شیرین کن با فناوری بالا در منطقه شهری چابهار و مناطق مستعد نوار ساحلی
- طرح یکپارچه جمع آوری و بازچرخانی فاضلاب منطقه شهری چابهار
- احداث و تجهیز جاده اصلی درجه یک در مسیر چابهار بریس (جاده ساحلی) به سمت شرق
- غرق برنامه‌ریزی شده شناورهای از رده خارج شده برای ساخت زیستگاه‌های مصنوعی آبزیان دریایی (تفریحی-علمی)
- ایجاد زیستگاه‌های مرجان‌های دریایی
- برنامه یکپارچه توسعه فعالیت پرورش میگو و ماهی در قفس در طول کریدور چابهار-بریس-پسابندر
- مدیریت زمین در نوار ساحلی و ایجاد فضاهای باز و تفریح، پارک‌های دریایی و دهکده‌های ساحلی
- توسعه صنایع غذایی دریایی و بسته‌بندی محصولات دریایی در چارچوب شکل‌گیری منطقه ویژه صنایع غذاهای دریایی
- ایجاد بازار و نمایشگاه دائمی و تخصصی محصولات شیلاتی در مقیاس منابع آبزیان اقیانوس هند
- احداث و ایجاد تنوع در توسعه اقامتگاه‌های ساحلی و دریایی در محدوده‌های مستعد توسعه متمرکز (شهر چابهار-منطقه آزاد-کریدور چابهار-بریس)
- ایجاد و بندسازی رستوران‌های ساحلی ثابت و شناور و غذاهای دریایی
- ارتقا سطح خلیج چابهار و تالاب لیپار به پارک ملی دریایی و دهکده گردشگری و تهیه طرح تفصیلی اکولوژیک این مناطق
- ایجاد مرکز ملی و بین‌المللی ورزش‌های حرفه‌ای و تفریحات دریایی و آبی (شنا، موج‌سواری، غواصی، اسکی، قایقرانی و ...) و برگزاری رویدادهای ملی و فراملی
- ساخت پارک‌های آبی، موزه دریایی (در خشکی و کف دریا) و آکواریوم بزرگ طبیعی
- امکان‌سنجی و توسعه خدمات طب دریا و مجتمع‌های آب‌درمانی و خوشه سلامت با محوریت شهر چابهار
- طرح توسعه منطقه نمونه گردشگری تالاب لیپار، کچو و خلیج چابهار
- راه‌اندازی کشتی‌های کتابخانه و سینما و صید تفریحی

- برنامه جامع ایجاد و توسعه خوشه صنایع فرهنگی جامعه بلوچستان در چارچوب راهبرد شهر خالق چابهار (موسیقی حماسی، سینما، صنعت، چاپ و مطبوعات، صنعت مد و لباس، رسانه و تبلیغات، هنرهای نمایشی و تجسمی و ...)

طرح‌ها و پروژه‌های اولویت‌دار منطقه عملکردی درون‌شهری و حاشیه درون‌شهری

- ایجاد، تجهیز و فعال‌سازی فرودگاه بین‌المللی چابهار در طول رینگ منطقه‌ای (قطب فرودگاهی کشور بعد از فرودگاه امام)
- امکان‌سنجی و توسعه لجستیک تخصصی هوایی
- ایجاد و توسعه بنگاه‌های متوسط و کوچک به عنوان حلقه‌های اصلی ارتباطی و هم‌پیوندی بنگاه‌های بزرگ (ظرفیت‌های برون‌زا) با فعالیت‌های خرد (اقتصاد بومی محلی)
- احداث صنایع غذایی، دارویی، فلزی، محصولات شیمیایی، ماشین‌آلات و کانی غیرفلزی در شهر صنعتی چابهار
- توسعه خوشه صنعتی ساختمان و مهندسی سواحل و سازه‌های دریایی
- ایجاد پهنه متمرکز ویژه توسعه باغات با محوریت گردشگری زراعی به مرکزیت کمبل سلیمان

طرح‌ها و پروژه‌های اولویت‌دار منطقه عملکردی حاشیه پیراشهری

- توسعه صنایع انرژی بر در کریدور منطقه‌ای چابهار و توسعه زمین در منطقه شهری به منظور استقرار بنگاه‌های کوچک و متوسط پایین‌دستی (تغییر گرایش از مجاورت فضایی با شهر و منطقه آزاد به حاشیه خارجی شهر)
- متناسب‌سازی و بازمهندسی طرح‌های توسعه و فعالیت‌های انرژی بر با الگوی کالن شبکه زیربنایی (نقشه سازمان فضایی)
- ساخت نیروگاه سیکل ترکیبی و توسعه حلقوی شبکه نیرو
- طرح انتقال گاز از ایرانشهر به چابهار و احداث شبکه انتقال و توزیع گاز بر اساس کریدور منطقه‌ای چابهار و در مکان‌های مرکزی پیشنهادی
- طرح یکپارچه فاضلاب و بازیافت مناطق صنعتی، پالایشگاه‌ها و نواحی خاص صنعتی
- تکمیل و احداث جایگاه خدمات بین‌راهی (راه‌اندی) در مسیر چابهار - پسابندر و سهراهی نگور-نوبندیان
- احداث مجتمع‌های صنعتی دامداری (گاو، شتر و بز)
- احداث تأسیسات نگهداری، فرآوری، بسته‌بندی و مراکز عرضه محصولات کشاورزی و شیلاتی (لجستیک تخصصی کشاورزی و شیلات)

- استقرار منطقه نمونه گردشگری باغ و هتل-باغ های تفریحی میوه های گرمسیری و نیمه گرمسیری
- ایجاد و توسعه خوشه کالاهای اساسی وارداتی و صادراتی افغانستان و کشورهای آسیای میانه از جمله برنج، شیلات، صنایع غذایی، ماشین آلات
- توسعه خوشه صنایع بازیافت و تأسیس سایت اسکراب و اوراق کشتی های فرسوده

طرح ها و پروژه های اولویت دار منطقه عملکردی کشاورزی

- احداث سد در مناطق بالادست باهدف تأمین بخشی از آب کشاورزی منطقه پلان و جلوگیری از خروج رواناب سطحی به دریای عمان و تسریع در اجرای شبکه توزیع و کانال های آبیاری
- توسعه سیستم آبیاری قطره ای و تحت فشار و ... در کشاورزی و کنترل مصرف چاه ها و مصارف عمومی شهری
- بهسازی و ارتقاء محورهای مواصلاتی اصلی و فرعی مناطق روستایی متناسب با سازمان فضایی پیشنهادی
- بهسازی مساکن روستایی و توسعه مسکن اجتماعی
- احداث و تجهیز جاده اصلی درجه یک در مسیر چابهار- جکیگور و جاده اصلی درجه ۲ محور پلان-پیرسهراب
- توسعه خدمات آموزشی و درمانی در کانون های جمعیتی روستایی متناسب با سطح بندی مراکز پیشنهادی
- طرح جامع مدیریت و مقابله با فرسایش بادی، آبی و خندقی، جنگل کاری و پخش سیلاب
- ایجاد و توسعه شبکه زهکشی پیرسهراب و پلان

طرح ها و پروژه های اولویت دار منطقه شهری عملکردی چابهار

- مدیریت و برنامه ریزی زمین در منطقه شهری چابهار با محوریت ستاد توسعه سواحل مکران و اولویت دهی تخصیص زمین به فعالیت ها متناسب با مقیاس صرفه های اقتصادی
- طرح توسعه شبکه فیر نوری و مرکز دیتا در منطقه شهری چابهار
- احداث شبکه بزرگراهی در مسیر چابهار- زرآباد با اولویت تجهیز خدمات سطح دو
- تأسیس منطقه ویژه صنایع دریایی و احداث و توسعه صنایع کشتی سازی و صنایع پسین و پیشین این صنعت و بانکرینگ
- احداث شبکه بزرگراهی و کریدور آبی و زیرساختی شهر-منطقه چابهار-کنارک-تیس
- ایجاد شهر سینمایی در منطقه شهری چابهار و تدوین سند جامع فیلم و موسیقی
- طرح جامع مدیریت، توسعه و بازسازی خدمات یکپارچه منطقه شهری (پسماند، فاضلاب، دفع آب های سطحی، شبکه آبرسانی و ...)

طرح‌ها و پروژه‌های اولویت‌دار منطقه عملکردی محور شرق

- احداث و تکمیل حمل‌ونقل ریلی چابک و دوخطه محور شرق و اتصال به کشورهای آسیای میانه
- احداث شبکه بزرگراهی چابهار-ایران‌شهر-زاهدان-بیرجند-مشهد-سرخس با اولویت تجهیز خدمات سطح یک

طرح‌ها و پروژه‌های اولویت‌دار پروگرام تحول و استقرار خوشه صنعت شیلات و غذاهای دریایی

- تکمیل و تجهیز تأسیسات و تجهیزات زیربنایی مجتمع‌ها و مراکز صیادی (بهسازی بنادر صیاد
- برنامه یکپارچه توسعه فعالیت پرورش میگو و ماهی در قفس در طول کریدور چابهار-بریس-پسابندر
- ایجاد مراکز آموزش عالی تخصصی، آموزش‌های علمی-کاربردی و کارشناسی متناسب با صنایعی که در منطقه ایجاد می‌شود (علوم و صنایع دریایی، انرژی، کشاورزی و شیلات)
- ایجاد هلدینگ‌های تخصصی فنی و اعتباری زنجیره تأمین یکپارچه (تولید، توسعه بازار و بندسازی) محصولات شیلاتی
- ایجاد سازمان بهره‌وری و توسعه روش‌های پرورش آبزیان، ماهیگیری و ناوگان صیادی سنتی، صنعتی و احداث تأسیسات نگهداری، فرآوری، بسته‌بندی و مراکز عرضه محصولات کشاورزی و شیلاتی لجستیک تخصصی، کشاورزی و شیلات)
- توسعه صنایع غذایی دریایی و بسته‌بندی محصولات دریایی در چارچوب شکل‌گیری منطقه ویژه صنایع غذاهای دریایی
- ایجاد بازار و نمایشگاه دائمی و تخصصی محصولات شیلاتی در مقیاس منابع آبزیان اقیانوس هند
- توسعه تجارت الکترونیک و روش‌های چابک شبکه توزیع
- بازطراحی و مهندسی مجدد ناوگان صیادی و تجهیز آن به لجستیک تخصصی و پردازش محصولات
- امکان‌سنجی و اجرای استخرهای پرورش ماهی در قفس و مزارع میگو در تالاب‌ها و خورها و نواحی ساحلی و دریایی
- توسعه اکوسیستم نوآوری و فناوری خوشه شیلات (پژوهش، تولید، فرآوری، خدمات نمایشگاهی، بازاریابی، پشتیبانی و نوآوری با محوریت منطقه آزاد تجاری چابهار)
- توسعه سامانه اطلاعات و مدیریت جامع صیادی و آبی‌پروری مشترک (هواشناسی، کارآفرینان، صیادان، بنادر، مدیریت بحران)
- احداث مرکز توانمندسازی و کارآفرینی در مراکز صیادی به محوریت هلدینگ‌های تخصصی و بخش خصوصی
- تأمین زیرساخت سایت‌های پرورش و فرآوری میگو و تدوین برنامه‌های تشویقی-حمایتی انطباق با دستورالعمل روش‌های نوین

طرح‌ها و پروژه‌های اولویت‌دار پروگرام های حوزه آب و انرژی

- ساخت نیروگاه‌های انرژی‌های نو و پاک (خورشیدی، مزارع توربین‌های بادی ساحلی، امواج، جزر و مد و زیست توده)
- متناسب‌سازی و بازمهندسی طرح‌های توسعه و فعالیت‌های انرژی بر با الگوی کالن شبکه زیربنایی (نقشه سازمان فضایی)
- ساخت نیروگاه سیکل ترکیبی و توسعه حلقوی شبکه نیرو منطقه
- ایجاد مرکز تحقیقاتی و آزمایشگاهی انرژی‌های نو و تجدید پذیر در چابهار (پروژه ویژه)
- توسعه شبکه انرژی برق در طول کریدور چابهار-پساندر
- طرح انتقال گاز از ایرانشهر به چابهار و احداث شبکه انتقال و توزیع گاز بر اساس کریدور منطقه‌ای چابهار و در مکان‌های مرکزی پیشنهادی
- مدیریت یکپارچه عرضه و تقاضای آب
- احداث استخرها و ساماندهی هوتک‌های کشاورزی و تلفیقی ذخیره آب و کنترل کیفیت این منابع
- احداث سد در مناطق بالادست باهدف تأمین بخشی از آب کشاورزی منطقه پالن و جلوگیری از خروج رواناب سطحی به دریای عمان و تسریع در اجرای شبکه توزیع و کانال‌های آبیاری
- اجرای تأسیسات آب‌شیرین‌کن با فناوری بالا در منطقه شهری چابهار و مناطق مستعد نوار ساحلی
- تسریع در اجرای طرح انتقال آب به شهر چابهار از سد زبردان
- طرح یکپارچه فاضلاب و بازیافت مناطق صنعتی، پالایشگاه‌ها و نواحی خاص صنعتی
- طرح یکپارچه جمع‌آوری و بازچرخانی فاضلاب منطقه شهری چابهار
- توسعه سیستم آبیاری قطره‌ای و تحت فشار و ... در کشاورزی و کنترل مصرف چاه‌ها و مصارف عمومی شهری

ماموریت های وزارت امور اقتصادی و دارائی در اقتصاد دریا محور

در آبان ماه ۱۴۰۲ سیاست های کلی توسعه دریا محور در ۹ کلان حوزه توسط رهبر معظم انقلاب و سپس در اردیبهشت ۱۴۰۳ نیز برنامه جامع تحقق سیاست های کلی توسعه دریا محور توسط دولت سیزدهم ابلاغ گردید. این برنامه متشکل از ۴۴ ماده می‌باشد که ذیل آن ۸۱ اقدام راهبردی برای دستگاه‌های مختلف کشور تعریف شده است. اقدامات زیر تکالیف این وزارتخانه در خصوص توسعه دریا محور می باشد.

- ❖ تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار با قید زمانی مشخص
- ❖ در اولویت قرار گرفتن طرح‌های سرمایه‌گذاری مستقر در مناطق ساحلی جنوب کشور
- ❖ طراحی نظام تأمین مالی نوین با استفاده از ظرفیت بازار سرمایه برای بخش اقتصاد دریا و سواحل
- ❖ استفاده از ظرفیت اعتبار مالیاتی کسب و کارهای دریایی غیر آلاینده و سبز (سازمان امور مالیاتی)

❖ تخصیص (۵۰) درصد از یک منابع حاصل وصول عوارض ورود و خروج کالا و خدمات از این مناطق به محرومان و نیازمندان بومی

❖ شبانه روزی کردن فعالیت گمرکات در مرزهای زمینی و بنادر بزرگ و برتردد کشور (گمرک جمهوری اسلامی ایران)

برخی از دلایل روند آرام توسعه دریا محور در سواحل مکران

- ❖ تحریم های یک جانبه کشور آمریکا
- ❖ عدم اتصال بندر چابهار به شبکه ریلی و بزرگراهی کشور
- ❖ فقدان دسترسی به فرودگاه مناسب و متناسب با ظرفیت های اقتصادی منطقه
- ❖ عدم ایجاد حسابداری اقماری دریا و کدگذاری فعالیت های دریا پایه
- ❖ فقدان زنجیره های ارزش و خوشه های صنعتی در کرانه و پس کرانه سواحل مکران
- ❖ عدم اتصال بندر چابهار به زنجیره های ارزش و تامین اصلی کشور
- ❖ کمبود نیروی انسانی متخصص در حوزه های مختلف
- ❖ عدم بروزرسانی تجهیزات تخلیه و بارگیری بندر
- ❖ نبود پارک علم و فناوری جهت تجاری سازی ایده های نوآورانه و پروژه های تحقیقاتی حوزه دریا محور
- ❖ فقدان تعریف نظام ویژه مشوق های توسعه سواحل مکران با هدف جذب متخصصین، تجار، سرمایه گذاران داخلی و خارجی، صاحبان استارتاپ ها و صنایع آب بر سطح کشور
- ❖ تراکم پایین جمعیت در سواحل مکران

پیشنهادهای جهت گسترش سرمایه گذاری در اقتصاد دریا محور سواحل مکران

- ❖ تأسیس بانک های آفشور و تخصصی حوزه صنایع دریا پایه و ساحلی
- ❖ تشکیل پارک علم و فناوری سواحل مکران با مشوق ها و جذابیت های خاص به منظور جذب شرکت ها دانش بنیان و استارتاپ های داخلی و خارجی فعال در حوزه بیوتکنولوژی دریایی، معدن کاری دریایی، انرژی های تجدید پذیر آبی-دریایی، فرآوری محصولات شیلاتی-دریایی، فناوری دریا و اقیانوس
- ❖ حمایت از راه حل های نوآورانه و خلاق در بهبود بهره وری در صنایع دریا محور و زیست دریا

- ❖ تعریف پروژه های تحقیقاتی پیرامون انواع نیروگاههای انرژی های تجدیدپذیر متحرک و ثابت با مقیاس های مختلف جهت مصارف دریایی و ساحلی
- ❖ ایجاد بنادر خشک در چند نقطه خاص استان نظیر ایرانشهر، میلک و میرجاوه
- ❖ تاسیس انواع صندوق های سرمایه گذاری جمعی و مشترک با هدف تامین مالی پروژه های اقتصادی
- ❖ تدوین نظام مشوق های پلکانی و منعطف بانکی، مالیاتی و گمرکی تجار، سرمایه گذاران داخلی و خارجی فعال در کرانه و پس کرانه سواحل
- ❖ تزریق منابع جدید حاصل از عوارضات و مالیات ها جهت ارتقای شهرسازی و بهبود خدمات عمومی و مبلمان شهری
- ❖ بهره گیری از هوش مصنوعی در بهبود بهره وری پروژه های آبرزی پروری
- ❖ توجه به فرهنگ بومی مردم منطقه و تلاش جهت افزایش ضریب مشارکت مردم محلی منطقه در فعالیت های اقتصادی
- ❖ هدایت بخشی از عواید اقتصادی فعالیت ها جهت مبارزه با فقر و حاشیه نشینی
- ❖ تقویت تجهیزات و نیروی انسانی دستگاههای اجرائی دخیل در فعالیت های اقتصادی منطقه نظیر گمرک
- ❖ تعریف مشوق های ویژه جهت انتقال صنایع آب بر به محدوده سواحل
- ❖ حمایت و تخصیص مشوق جهت استقرار خوشه تامین و زنجیره ارزش صنایع کشتی سازی، تعمیرات و بازیافت به سواحل مکران
- ❖ ارتقای شرکت های بیمه اتکایی و حمایت از سرمایه گذاری خارجی در صندوق های بیمه ای مشترک
- ❖ برگزاری رویدادهای گردشگری با حضور مدیران شرکت های گردشگری داخلی و خارجی
- ❖ راه اندازی کارتهای اعتباری یورویی با قابلیت تبدیل همزمان یورو به ریال ویژه گردشگران خارجی
- ❖ هماهنگ سازی صنایع دریایی و نیروی انسانی مورد نیاز با استاندارد های بین المللی
- ❖ استفاده از ظرفیت ترانشیپ و یکپارچه سازی در حمل و نقل کالاها
- ❖ تعریف پروژه های اکتشاف و بهره برداری معادن دریایی
- ❖ نقش آفرینی بیشتر اتاق های بازرگانی مشترک ایران و سایر کشورها بصورت دوره ای و مستمر با هدف شبکه سازی میان تجار کشورهای مختلف و ذینفع در سواحل مکران
- ❖ هدایت بخش مشخصی از فاینانس های خارجی به سرمایه گذاری های تکنولوژی محور، پیشران و زیربنایی دریا محور و سواحل
- ❖ ارتقا استانداردهای رفاهی-اقامتی در جذب و نگهداشت سرمایه گذاران داخل و خارج کشور

جدول زیر عملکرد درآمدهای حوزه سواحل مکران در ۱۱ ماهه ۱۴۰۱ را نشان می‌دهد.

عملکرد ۱۱ ماهه درآمدهای حوزه سواحل مکران در سال ۱۴۰۱ (میلیارد تومان)

شهرستانهای سواحل مکران	مالیات مستقیم	مالیات غیر مستقیم
چابهار	۱۴۴	۱۷۹
کنارک	۱۶	۲۹
جمع کل	۳۶۸	

پایان